

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleidende tekst

Het weerstandsvermogen bepaalt of de gemeente in staat is om de financiële gevolgen van onverwachte, niet-begrote kosten (risico's) op te vangen. Met een buffer kan worden voorkomen dat een financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen.

In december 2018 heeft de gemeenteraad de notitie risicomanagement & weerstandsvermogen vastgesteld. In deze notitie zijn de kaders gesteld voor een organisatie breed risicobeleid.

Het effect van deze notitie is terug te zien in deze paragraaf risico's en weerstandsvermogen. Gerealiseerde verbeteringen.

- Risico's worden op een standaardwijze in vastgelegd waardoor de ontwikkelingen beter te volgen zijn.
- Door gebruik te maken van een risicoscore is het risicoprofiel van de gemeente in beeld gebracht en opgenomen in de paragraaf.
- Focus op de risico's en ontwikkelingen met een hogere impact.

Deze notitie wordt stap voor stap ingevoerd. Dit willen we bereiken in 2020:

- Jaarlijks in gesprek gaan over risicovisie, risicocultuur, communicatie en draagvlak in de organisatie.
- Verbeteren van risicobewustzijn door:
 - regelmatig in gesprek gaan over risico's op beleid, programma's, projecten en externe ontwikkelingen.
 - samen met de teams risico's en maatregelen van belangrijke processen in beeld brengen.
- Systematisch te rapporteren over ontwikkelingen in de belangrijkste risico's.

De weerstandscapaciteit

We onderscheiden:

- de benodigde weerstandscapaciteit = het totaal van de risico's
- de beschikbare weerstandscapaciteit = de financiële middelen om de risico's te dekken

De beschikbare weerstandscapaciteit = algemene reserve € 5.852.000 + stille reserve € 0 + structureel begrotingssaldo € -2.438.000 = € 3.414.000.

De risico's

In onderstaande tabel zijn de risico's met een impact vanaf € 100.000* weergegeven. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de kwantificeerbare en niet-kwantificeerbare risico's. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en de financiële gevolgen ervan. Deze inschatting is vertaald naar een risicoscore. De risico's zijn ingedeeld op incidenteel/structureel risico (I/S). Een structureel risico doet zich eenmalig voor, maar heeft een meermalig effect. Niet alleen als het risico zich voordoet, maar ook in de jaren erna. Verder is de wijziging van dit risico ten opzichte van de jaarrekening 2018 en het jaar van het optreden van het risico in het register opgenomen.

De risico's die betrekking hebben op het weerstandsvermogen van 2020 worden hieronder toegelicht.

Het totaalbedrag aan risico's wordt verhoogd met 10% als opslag voor de risico's die op dit moment nog niet zijn ingeschat.

* Deze grens is bepaald op 0,10% van het bedrag van de exploitatie van 2018. Deze bedragen zijn gebruikt voor de impact tabellen in de notitie risicomanagement.

Nr.	Kwantificeerbare risico's	Effect	Type	Kans	Gevolg	Risico score	Impact	trend	Kans op optreden in jaar
1	Lagere algemene uitkering. Niet toekennen extra budgetten jeugd door het rijk.	Minder inkomsten dan begroot	S	3	5	15	275.000	↑	2022-2023
2	Lagere algemene uitkering. Plafond BTW compensatie fonds wordt bereikt.	Minder inkomsten dan begroot	S	2	5	10	225.000	↑	2021 e.v.
3	Negatief resultaat MGD door opsplitsing gemeente Haaren	Extra lasten, niet begroot	I	2	3	6	48.600	↑	2020
4	Financiële tegenvallers uit Leningen en borgstellingen aan stichtingen en verenigingen.	Extra lasten, niet begroot	I	2	4	8	124.500	↑	2020 e.v.
5	Financiële tegenvallers uit Verbonden partijen.	Extra lasten, niet begroot	I	2	4	8	127.500	↑	2020 e.v.
6	Wachtgelduitkering aftredende bestuurders	Extra lasten, niet begroot	S	4	3	12	103.950	↓	2020 e.v.
7	Jeugd: Extra inleg in de regio voor specialistische zorg.	Extra lasten, niet begroot	S	3	5	15	950.000	↑	2020 e.v.

8	Niet behalen van uitvoering woningbouwprogramma	Minder inkomsten dan begroot	S	5	4	20	405.000	↑	2020 e.v.
9	WMO: Toename uitgaven regionale inkoop.	Extra lasten, niet begroot	S	4	5	20	770.000	↑	2020 e.v.

Overige risico's < € 100.000

413.350

Risico-opslag 10% voor niet-kwantificeerbare risico's

294.290

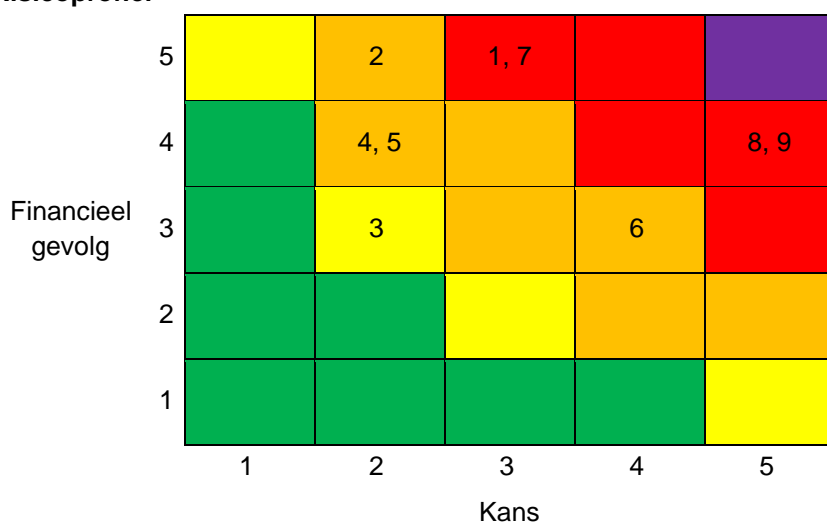
Totaal benodigde weerstandscapaciteit 2020

3.237.190

	Niet-kwantificeerbare risico's	Effect	Type						
10	Stopzetten Programma Aanpak Stikstof (PAS)	Extra lasten, niet begroot	S				PM	↑	2020 e.v.
11	WMO: Inkoop WMO hoger door toename zorggebruik.	Extra lasten, niet begroot	S				PM	↑	2020
12	Nadelige effecten vanwege het niet tijdig implementeren van de omgevingswet	Extra lasten, niet begroot	I				PM	↑	2021 e.v.

Dit resulteert in het volgende risicoprofiel:

Risicoprofiel

Risico's in het rode gebied hebben betrekking op het programma maatschappelijke ontwikkeling en leefomgeving. Risico's in het oranje gebied hebben betrekking op het programma meewerkend bestuur.

Programma: Maatschappelijke ontwikkeling

Kwantificeerbare risico's

7. Jeugd: extra inleg in de regio voor specialistische zorg

Het risico op extra inleg in de regio voor specialistische zorg in natura vanwege volume ontwikkeling en besluitvorming over het onderzoek naar financiële solidariteit. Mogelijke toename doordat het aantal jongeren in de jeugdzorg die langere en meer specialistische hulp nodig heeft toeneemt. O.a. vanwege de vestiging in onze gemeente van een professionele instelling voor zware zorg met verblijf.

9. WMO: toename uitgaven regionale inkoop

Het risico dat de uitgaven van de regionale inkoop toenemen. De komende jaren wordt ingezet op het verbeteren van de lokale zorg. Het toegankelijker maken van de lokale zorg kan mogelijk zorgen voor een groter bereik.

Volume- en prijsontwikkeling van huishoudelijke hulp en zorg in natura kan er voor zorgen dat de eerder gerealiseerde overschotten van WMO in algemene zin zich niet meer zullen voordoen.

Deze risico's worden gemonitord door deelname in het bestuur van de wethouder en het actief volgen van ontwikkelingen in de aangeleverde verantwoordingsinformatie.

Programma: Leefomgeving

Kwantificeerbare risico's

8. Niet behalen van uitvoering woningbouwprogramma

Het risico dat begrootte opbrengsten (leges omgevingsvergunning en OZB) niet gehaald worden omdat de uitvoering van het woningbouwprogramma niet volledig gerealiseerd wordt zoals geraamd.

Programma: Meewerkend bestuur

Kwantificeerbare risico's

6. Wachtgelduitkering aftredende bestuurders

Het risico dat er als gevolg van wettelijke regeling wachtgeld uitgekeerd aan aftredende collegeleden. De kans stijgt omdat 2020 een verkiezingsjaar is.

4. Leningen en borgstellingen aan stichtingen en verenigingen (financiële tegenvallers)

Het risico dat aan stichtingen en verenigingen verstrekte leningen niet terugbetalen of dat de verleende borgstellingen alsnog moeten worden uitbetaald.

5. Verbonden partijen (financiële tegenvallers)

Het risico dat de gemeente onverwachte financiële tegenvallers van verbonden partijen moet opvangen.

Toelichting op de niet kwantificeerbare risico's die betrekking hebben op 2020.

10. Stopzetten Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State uitspraak gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Met deze uitspraak wordt een streep gezet door het PAS. Het PAS mag niet langer als toestemmingsbasis worden gebruikt voor projecten en activiteiten die een stikstofdepositie (hoe gering dan ook) veroorzaken op Natura-2000 gebieden zoals de Kampina en het Bossche Broek. Dit kan leiden tot een verhoging van kosten en vertraging in projecten en plannen waar stikstofdepositie op van toepassing is. Om dit risico te beperken werken rijk, provincies en gemeenten samen aan oplossingen voor de middellange en lange termijn. De gevolgen zijn nog onzeker. Er is een Intern PAS-team opgericht om de concrete gevolgen voor onze gemeenten in beeld te brengen.

11. WMO: Inkoop WMO hoger door toename zorggebruik.

Het risico op toename in het zorggebruik in het sociaal domein door vergrijzing van de samenleving en verlaging van het abonnementstarief voor huishoudelijke hulp en zorg in natura. Dit kan leiden tot meer aanvragen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de risico's die we lopen (de benodigde weerstandscapaciteit) en de financiële middelen die we hebben om de risico's te dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit). Deze relatie noemen we de ratio:

De ratio van het weerstandsvermogen is 1,1. De gemeente streeft naar een minimale ratio van 1,0 (raadsbesluit bij notitie Risicomanagement & weerstandsvermogen).

Tabel: Ratio weerstandsvermogen	
Boxtel	Begroting 2020
Beschikbare weerstandscapaciteit	3.414.000
Benodigde weerstandscapaciteit	3.237.190
Ratio weerstandsvermogen	1,1
Kwalificatie	<i>Voldoende</i>

Analyse en conclusie ratio weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit is ten opzichte van de begroting 2019 gedaald met € 4.631.677. Dit is onder te verdelen in een daling van de algemene reserve € 2.193.556 en een negatieve structurele begrotingsruimte van € 2.438.121. Daarnaast is de benodigde weerstandscapaciteit gestegen door toename van de risico's in het programma maatschappelijke ontwikkeling, de niet kwantificeerbare risico's zijn meer concreet gemaakt en dit jaar passen we voor het eerst een risico opslag van 10% voor de niet kwantificeerbare risico's toe.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. Om dit te bereiken wordt voorgeschreven in artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing tenminste de volgende kengetallen bevat: netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte, grondexploitatie en belastingcapaciteit.

Tabel Overzicht kengetallen

Kengetal	Berekening	Toelichting
Netto schuldquote	Totale schulden/totale baten (ex. reserves)	Geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen.
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Idem, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden.
Solvabiliteitsrisico	Eigen vermogen/totaal balans	Geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.
Structurele exploitatieruimte (begroting)	Structurele baten en lasten + structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves/totale baten (ex. reserves).	Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.
Grondexploitatie	Boekwaarde bouwgrond in exploitatie/totale baten (ex. reserves)	De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee.

Belastingcapaciteit	Totale woonlasten gemeente landelijk gemiddelde woonlasten	Geeft inzicht in hoe de totale woonlasten in de gemeente zich verhouden tot het landelijke gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze.
---------------------	--	--

Tabel: Ontwikkeling kengetallen	Werkelijk	Begroot	Begroot
	2018	2019	2020
Boxtel			
Netto schuldquote	58,54%	60,61%	60,15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	47,84%	51,02%	51,45%
Solvabiliteitsrisico	23,06%	22,37%	22,45%
Structurele exploitatieruimte	2,87%	1,96%	1,46%
Grondexploitatie	7,63%	5,19%	6,12%
Belastingcapaciteit	90,01%	91,32%	93,97%

Tabel: kengetallen in verhouding tot de normen zoals gehanteerd door de provincie				
Boxtel	Kengetal begroting 2020	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote	60,15%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	51,45%	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsrisico	22,45%	>50%	20-50%	<20%
Structurele exploitatieruimte (begroting)	1,46%	>0%	0	<0%
Grondexploitatie	6,12%	<20%	20-35%	>35%
Belastingcapaciteit	93,97%	<95%	95-105%	>105%

Analyse en conclusie financiële kengetallen

Op basis van de huidige begrotingsgegevens geven de 6 kengetallen een neutraal tot minst risicovol beeld. Wat dit betreft is sprake van een financieel gezonde gemeente. Dit lijkt tegenstrijdig op het huidige begrotingsbeeld waarbij via een afzonderlijk dekkingsplan nog keuzes moeten worden gemaakt. Deze keuzes kunnen ook weer gevolgen hebben voor deze kengetallen. Zo zien we dat de norm voor solvabiliteit met 22,4% voor 2020, net iets meer is dan 20% waarbij de norm 'meest risicovol' voor geldt. Deze situatie kan zich voordoen indien het dekkingsplan leidt tot aanvullende dekking vanuit de bestaande reservepositie. Globaal zal het percentage voor solvabiliteit met 2% dalen voor elke miljoen minder eigen vermogen.